

Täysistunto

Tiistai 22.4.2025 klo 14.02—15.52

8. Lakialoite laiksi aikuiskoulutustuesta

Lakialoite LA 5/2025 vp Lauri Lyly sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.04 **Lauri Lyly sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivottavasti tälle laki-esitykselle käy paremmin kuin tuolle äskeiselle lakiesitykselle, joka tuossa aiemmin kaa-
tui ensimmäisessä käsittelyssä.

Lakiesitykseni koskee aikuiskoulutustukea, kun meillä viime vuonna lakkautettiin ai-
kuiskoulutustuki. Tämä esittämäni lakimalli kohdistuu nytten paremmin kuin se aikaisem-
pi malli. Se on joustavampi osa-aikaiseen opiskeluun ja sillä pystytään vastaamaan vielä
paremmin työelämän tarpeita, mitä meillä on vastassa. Se vahvistaa työelämässä tarvitta-
vaa osaamisen kehittämistä.

Tässä on kaksi ulottuvuutta. Pisimmän tuen koulutustaustasta riippumatta saisivat sel-
laiset henkilöt, jotka opiskelevat työvoimapula-ammatteihin tai -aloille. Siellä voi olla kor-
kea-asteen opiskelijoita, siellä voi olla toisen asteen opiskelijoita, mutta se käytännössä on
toinen tie. Toiset pisimmän tuen saajat olisivat toisen asteen tai matalamman koulutusta-
son omaavat opiskelijat. Näiden aikuiskoulutustuki olisi enintään 320 päivää. Se on noin
15 kuukautta niin kuin se vanha aikuiskoulutustuki. Näillä päivillä halutaan osoittaa se, että
voidaan opiskella päivä viikossa tai viisi päivää kuukaudessa, neljä päivää kuukaudessa
ihan työn ohessa, mutta tämä mahdollistaa myöskin täysiaikaisen opiskelun. Muissa ta-
pauksissa tuki olisi lyhyempi, enintään 120 päivää. Tämä on noin 5,5 kuukautta, kun se ai-
kaisemmin oli noin 6 kuukautta. Tämä tavallaan avaisi sen tien, että kaikilla olisi mahdol-
lisuus aikuiskoulutustuella opiskella.

Tämä tuo sen asian, josta erityisesti oli kritiikkiä, että tämän aikuiskoulutustuen avulla
on opiskeltu aiemmin sellaisiin ammatteihin, joista ei työllistytä niin hyvin, mutta tässä
nyt, kun tämä on ohjattu niin, että työvoimapula-ammattit ja -alat olisivat niitä, joihin tätä
pitempää tukea saisi, se vie sitä kritiikkiä tosi paljon pois ja tukee sitä, että tämä yhteisesti
rahoitettu tuki kohdentuisi vielä paremmin. Sitten jos se kohdentuu myöskin matalan osaa-
misen omaaville henkilöille, niin se heidän työmarkkina-asemansa paranee sitä kautta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2025 vp

Miten nämä työvoimapula-ammattit ja -alat määriteltäisiin? Työllisyysrahasto määritteli kerran vuodessa työvoimaviranomaisten kanssa työvoimapula-ammattit, ja siten pystytäisiin aina seuraavan vuoden alat ja ammatit määrittelemään, mihin pitemmän opiskelun saisi tällä tuella. Se tuottaa sen, että silloin pystytään hakemaan myöskin se kokonaisuus, että me saadaan erittäin motivoituneita ammattilaisia opiskelemaan. Aikuiskoulutustuen tärkein asia on oikeastansa ollut se, että kun työntekijä itse on voinut valita työssä ollessaan sen alan, mihin haluaisi omaa osaamistaan viedä ja kehittää, niin se motiivi on tosi korkealla tasolla tällaisessa tilanteessa, ja aikuiskoulutustuki on ollut siinä erittäin hyvä väline. Edellisessä aikuiskoulutustuessa on yli 30 000 ihmistä vuodessa päivittänyt tällä tavalla osaamisensa, ja siinä mielessä tämä aikuiskoulutustuki on erinomainen väline.

Aikuiskoulutustuen osalta Työllisyysrahasto olisi tämän tuen jakajana, ja se rahoitettaisiin pienellä työttömyysvakuutusmaksuosuudella puoliksi yritysten ja palkansaajien toimesta. Olen laskenut, että tämä työttömyysvakuutusmaksun suuruus olisi 0,14—0,17 prosenttiyksikköä työttömyysvakuutusmaksuun, ja se jaettaisiin puoliksi palkansaajalle ja puoliksi työnantajalle niin, että se olisi 0,07—0,08 prosenttiyksikköä vakuutusmaksussa. Tämä on hyvin pieni osuus.

Lisäksi vanhaan, edelliseen malliin nähden yrittäjien työttömyysvakuutus, yrittäjien aikuiskoulutustuki, vahvistuisi tätä kautta. Aikaisemmin yrittäjät saivat aikuiskoulutustukea vain perusosan, ja tällä palattaisiin aika lailla siihen tilanteeseen, mikä palkansaajillakin on, että se oma ansio vaikuttaa siihen aikuiskoulutustuen määrään. Tässä mielessä myöskin yrittäjät saisivat vähän paremman aikuiskoulutustuen.

Työllisyysrahasto on tässä erittäin hyvä toimija ollut, ja sen vuoksi sitä kannattaa tässä hyödyntää. Myös työmarkkinaosapuolten kokemus siellä Työllisyysrahaston hallinnossa voisi katsoa sitä, että tämä aikuiskoulutustuki kehittyisi vuosien varrella siihen suuntaan kuin se kulloinkin nähdään. Erittäin ongelmallisena näen, että yleensä tämä aikuiskoulutustuki lopetettiin. Se olisi pitänyt kohdentaa esimerkiksi tällä mallilla, mitä tässä lakiesityksessäni esitän, ja sillä tavalla oltaisiin saatu säilytettyä tämä erinomainen opiskelumuo-

to.

Arvoisa puhemies! Tämän on allekirjoittanut iso määrä kansanedustajia, ja toivon, että tämä lakiesitys tulee täällä salissa aikanaan sitten hyväksyttyä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

15.10 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Hallitus on lakkauttanut aikuiskoulutustuen, ja se oli paha virhe. Tilanteessa, jossa maamme tarvitsee työntekijöitä, jotka kouluttautuvat ja parantavat näin työmarkkina-arvoaan, aikuiskoulutustuen lakkauttaminen oli suorastaan älytöntä.

Edustaja Lylyn tekemä lakialoite laiksi aikuiskoulutustuesta on erittäin tervetullut. Aikuiskoulutustuki on edelleen tarpeellinen väline parannettaessa suomalaisten työntekijöiden osaamista työelämässä. Sen avulla pystytään vastaamaan työelämän muuttuviin osaamisen kehittämisen tarpeisiin ja jo olemassa olevan tietotaidon edistämiseen.

Aiemmin voimassa olleen aikuiskoulutustuen käyttäjiä on ollut vuosittain yli 30 000. Tämän lakialoitteen uudistettu aikuiskoulutustukimalli motivoi ja tukee omaehtoista ammatillisen osaamisen kasvattamista ja työmarkkinakelpoisuuden edistämistä. Tukimalli mahdollistaa opiskelun myös matalamman tulotason työntekijöille. Aikuiskoulutustuen rahoitus hoituisi edelleen työmarkkinaosapuolten pienellä työttömyysvakuutusmaksuosuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2025 vp

della. Tämä jakaantuu puoliksi palkansaajille ja työnantajille. Työllisyysrahasto hoitaisi edelleen tuen maksatuksen. Se on hoitanut aiemminkin maksatuksen erinomaisesti vähällä byrokratialla.

Uuden aikuiskoulutustukimallin myötä Orpon hallituksen esittämä kymmenen miljoonan euron määräraha sosiaali- ja terveystalojen koulutuksiin on tarpeeton. Uudella aikuiskoulutustukimallilla pystyttäisiin paremmin kohdentamaan koulutukseen annettavaa tukea.

Arvoisa herra puhemies! Hallituksen olisi pitänyt aikuiskoulutustuen lakkauttamisen sijaan päivittää tuki järkevämpään malliin, ja tämä edustaja Lylyn tekemä lakialoite on erittäin kannatettava juuri nimenomaan tältä osin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

15.12 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutus on kokonaisuudessaan ollut hallituksen erityisen hyökkäyksen kohteena. Aikuiskoulutustuki on lakkautettu ilman mitään korvaavaa mallia. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset kohdistettiin erityisesti aikuiskoulutukseen, vapaasta sivistyksestä on leikattu kovasti ja työnantajan koulutusvähenys on poistettu.

Hallitus lakkautti aikuiskoulutustuen ilman mitään tietoa korvaavasta mallista. Nyt hallituksella olisi mahdollisuus tarttua valmiiseen esitykseen. Edustaja Lylyn ansiokas, lakiesityksen esittämä malli on joustava, nykyaikainen ja kustannustehokas, ja lisäksi se on kohdennettu erityisesti työvoimapula-aloille.

Käsiteltävänä oleva edustaja Lylyn lakialoite vastaa työmarkkinoilla olevaan kovaan uudelleen kouluttautumistarpeeseen. Jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä työelämä vaatii entistä enemmän oman osaamisen kehittämistä ja uudelleen kouluttautumista työntekijöiltä, ja tämä lakiesitys vastaa hyvin erityisesti työvoimapula-alojen koulutustarpeisiin. Aikuiskoulutustuki ei ole vain tukimuoto, vaan se on myös väline, joka mahdollistaa suomalaisten työntekijöiden kilpailukyvyn ylläpitämisen ja työmarkkinoilla pysymisen sekä pärjäämisen.

Lakiesityksessä esitetty tuki on suunniteltu erityisesti tukemaan siirtymiä aloille, joilla työvoimapula uhkaa jo koko toimialan kestävyyttä. Työllisyysrahasto määrittelee vuosittain yhdessä viranomaisten kanssa alat ja ammatit, joihin tuki voidaan kohdentaa pidempi-kestoisena. Tämä tekee järjestelmästä tarkoituksenmukaisen ja työmarkkinoiden kannalta tehokkaan. Esityksen mukainen tuki parantaisi myös yrittäjien asemaa. Myös yrittäjät voisivat saada aikuiskoulutustuen ansio-osaa, kunhan tulonmenetys on todennettavissa. Tämä joustavoittaa tukea ja ottaa huomioon yrittäjyyden luonteeseen kuuluvan tulojen vaihtelun. Myös julkisen talouden näkökulmasta esitys on hyvin kustannustehokas. Arvioiden mukaan se tuo 20—50 miljoonan euron vuosittaiset säästöt verrattuna aikaisempaan tukimalliin. Rahoitus perustuu edelleen pienimuotoiseen työttömyysvakuutusmaksuun, joka jaetaan työntekijöiden ja työnantajien kesken. Tuen hallinnointi säilyy kevyenä, kiitos Työllisyysrahaston tehokkaan toiminnan.

Arvoisa puhemies! Kun aiempi tukimuoto lakkautettiin, jäi yli 30 000 vuosittaista käyttäjää vaille tätä mahdollisuutta. Nyt meillä on mahdollisuus korjata tilanne, mutta samalla asioita voidaan myös tehdä paremmin. Tämä esitys on vastaus työelämän jatkuvaan muutokseen, osaamisen ylläpitämisen tarpeeseen ja yksilön oikeuteen kehittyä. Siksi kannatan lakialoitetta, ja toivon, että tämä sali jakaa saman näkemyksen. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkinen, olkaa hyvä.

15.16 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa herra puhemies! Petteri Orpon hallitus lakkautti työministeri Satosen johdolla aikuiskoulutustuen viime vuoden elokuussa. Hallituksen retoriikka painottaa työllisyyttä ja osaamisen kehittämistä, mutta miten nämä tavoitteet on mahdollista saavuttaa, jos ihmisiltä viedään konkreettisesti keinot osaamisensa päivittämiseen? Miten me voimme puhua työelämässä vaadittavasta elinikäisestä oppimisesta, jos valtio vetäytyy vastuustaan juuri silloin, kun ihmiset vastaantuloa eniten tarvitsevat?

Päätös lakkauttaa aikuiskoulutustuki oli vakava isku paitsi yksittäisille kansalaisille myös koko Suomen osaamis- ja työelämäkehitykselle. Päätös oli lyhytnäköinen, sillä on selvää, että suomalaisessa yhteiskunnassa työntekijöiden mahdollisuus uudistaa omaa osaamistaan on aivan kriittinen tekijä, jotta työelämän kehityksessä olisi mahdollista pysyä kiinni. Aikuiskoulutustuki ei ollut etuoikeus, vaan se oli nimenomaan mahdollisuus tuhansille työssäkäyville aikuisille kehittää osaamistaan, jotta voisi pärjätä alati muuttuvassa työelämässä. Se tarjosi myös mahdollisuuden kouluttautua uudelle alalle, jos työskentely omalla aikaisemmalla alalla oli käynyt mahdottomaksi. Päätös kohtelee kaltoin erityisesti niitä, jotka eivät ole voineet opiskella nuorena tai ovat päätyneet aloille, joilla ei ole enää tulevaisuutta. Päätös iski kipeästi juuri siihen ryhmään, jonka työmarkkina-asema oli jo lähtökohtaisesti heikko.

Arvoisa puhemies! Aikaisempaa aikuiskoulutustukimallia kritisoitiin muun muassa siitä, että se mahdollisti työntekijöille siirtymän toiselle alalle, pois esimerkiksi hoitoalalta. Tosiasiallisesti etuudesta saatavat hyödyt olivat kuitenkin siitä aiheutuneita haittoja suuremmat. SDP painotti alusta lähtien, että tukea ei tule missään tapauksessa lakkauttaa vaan sitä on kehitettävä. Kritisoimme päätöstä erityisesti siksi, että hallitus ei työministerin lupauksista huolimatta tuonut minkäänlaista korvaavaa menettelyä aikuiskoulutustuen tilalle. Aikuiskoulutustuen rahoitus ei sanottavammin rasittanut valtion kukkaroa, koska se toteutettiin työntekijöiden ja työnantajien maksuilla. Hallitus esitti, että kyseeseen voisi tulla lainaperusteinen malli, jossa työntekijä ottaisi lainaa tarvittavan osaamisen päivittämiseksi. On selvää, ettei tämä ole tavallisille palkansaajille taloudellisesti mahdollista. Perheelisellä, asuntovelkaisella suomalaisella ei tällaiseen ole yksinkertaisesti varaa.

Lakialoitteessa esitetään uutta aikuiskoulutustukea, joka pääosin vastaa aikaisempaa järjestelmää. Oleellista kuitenkin on, että sitä on kehitetty ja parannettu monilta osin. Uudessa mallissa tukimenot laskisivat 20—50 miljoonaa euroa riippuen tuensaajien lukumäärästä ja tuen saamisen kestosta. Kehitetyn mallin myötä erillistä 10 miljoonan euron kohdennusta sosiaali- ja terveysalojen koulutukseen ei tarvittaisi. Lakiesityksessä kuvattu malli lisäisi merkittävästi sekä joustavuutta että tuen sopivuutta osa-aikaiseen opiskeluun. Uusi malli ohjaisi tuen käyttöä entistä vahvemmin nimenomaan työvoimapula-ammatteihin ja -aloihin. Tämä varmistettaisiin sillä, että Työllisyysrahasto määritteli yhdessä työvoimaviranomaisten kanssa vuosittain nämä kyseiset alat, joille tuen kohdentaminen olisi perusteltua. Tuki parantaisi matalan koulutustason omaavien, peruskoulutason ja toisen asteen koulutuksen varassa työskentelevien, mahdollisuuksia parantaa osaamistaan ja asemaansa työmarkkinoilla. On myös huomionarvoista, että yrittäjien mahdollisuuksia saada aikuiskoulutustukea vahvistettaisiin. Mielestäni tätä ei ole syytä väheksyä.

Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee toimivan aikuiskoulutustuen, joka aidosti tarjoaa vastauksia niin kohtaanto-ongelmaan kuin yleensä työn tuottavuuden ja talouden kasvun haasteisiin. Tämän asian tulisi olla meidän yhteinen yli hallitus—oppositio-rajojen. Toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2025 vp

von todella, että hallitus suhtautuu tehtyyn lakialoitteeseen sen ansaitsemalla vakavuudella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.21 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Viime viikolla sain tietää, paljonko nyt tätä nykyistä aikuiskoulutustukea, joka on lakkautettu, on käytetty. Nyttien viimeisenä vuonna siihen tuli semmoinen huippu, että noin 200 miljoonaa euroa suuruusluokaltaan tulee tämä aikuiskoulutustuki olemaan vuonna 24. Normaalisti se siihen käytettävä raha on ollut 170—180 miljoonaa euroa kaiken kaikkiaan, ja tässä mielessä se vaan kertoo siitä, että tarve on erittäin, erittäin iso.

Erityisesti tämä tarve on monilla ammanteilla ollut semmoinen, että tämä on ollut väylä, jolla on esimerkiksi erikoistuttu. Opettajat ovat erikoistuneet tämän aikuiskoulutustuen avulla jatko-opiskelujen kautta, tätä hyödyntäen, ja sitten esimerkiksi palo-esimiehet palolaitoksilla ovat käyttäneet tätä opiskellessaan esimiesasemaan, ja niin pois päin. Täällä on tällaisia luonnollisia polkuja, miten tätä on hyödynnetty. Sitten täällä on myöskin sellainen tilanne, että nyt kun matalapalkkaisten opiskelua työn ohessa on todella vaikeata suorittaa ja lähteä opiskelemaan, heillä ei ole varaa ottaa opintolainaa ja lähteä siitä vaikka perheellisenä opiskelemaan, niin tämä aikuiskoulutustuki on tarjonnut pienen väylän siinä tilanteessa lähteä opiskelemaan. Tämä on ollut osa tätä isoa mahdollisuutta päivittää omaa osaamistaan, mikä on kuitenkin työelämän ehkä kaikkein suurin haaste meillä tällä hetkellä — kuinka pidetään olemassa olevan työvoiman osaaminen oikealla tasolla ja riittävän korkealla ja sitten tulevaisuuteen nähden vastataan niihin haasteisiin, joita siellä osaamisen osalta on tulossa. Tämä on ollut, kun lukumääriltään puhutaan yli 30 000:sta, todella merkittävä kokonaisuus.

Sitten vielä tässä on jätetty pois ammattitutkintostipendi, kun sen merkitys ei ole niin suuri. Noin 12 miljoonaa vuodessa käytettiin siihen.

Kun Orpon hallitus esittää, että 10 miljoonaa laitettaisiin sosiaali- ja terveysalojen koulutukseen kohdennetusti, niin jokainen tietää, että kun puhutaan 10 miljoonasta ja on käytetty 170—180 miljoonaa, niin se ei korvaa missään tapauksessa sitä tarvetta ja sitä, mitä tätä kautta on saatu aikaiseksi. Siinä mielessä tämä polku on parempi tätä kautta. Ja sitten tämä kohdentuminen on tuonut nykyiseen tilanteeseen sen 20—50 miljoonan säästön.

Toivoisin todella tälle lakiesitykselle tukea täältä eduskunnasta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

15.24 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana siitä, miten voidaan tehdä säästöjä tai lisätä tuottavuutta.

Tuottavuutta voidaan lisätä monella eri tavalla, ja tässä itse asiassa käsitellään juuri yhtä sellaista tapaa. Jatkuvan elinikäisen oppimisen tulisi olla tietenkin kannustettavaa. Jatkuva oppiminen ja uudelleen kouluttautuminen eivät ole vain yksilön etu, vaan ne ovat välttämättömiä koko yhteiskunnan hyvinvoinnin ja taloudellisen menestyksen kannalta, koska korkeampi koulutustaso lisää kuitenkin innovaatioiden määrää sekä motivaatiota.

Työelämä muuttuu tosiaan niin kiihtyvällä vauhdilla, että hyvin harva enää tulee työhön sillä tavalla, että eläköityy siitä samasta työstä tai ammatista. Elikkä uudelleen kouluttautuminen tulee tulevaisuudessa olemaan aivan välttämätöntä lähes alalla kuin alalla. Ja vaika-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2025 vp

ka ala ei edes vaihtuisi, niin osaamistarpeet tulevat joka alalla vaihtumaan ja muuttumaan kiihtyvällä vauhdilla.

Jos itse asiassa vähän peilaan tätä asiaa vielä edelliseen asiakohtaan, missä käsiteltiin sitä, että yhteistoimintalakia muutetaan siten, että neuvotteluajat lyhenevät, niin tässähän on juuri yksi työkalu kumoamaan hiukan sitä haittavaikutusta, joka siinä tulee ihmisille, jotka mahdollisesti menettävät työnsä. Kun aikajänne reagoida siihen ja päästä uuteen työhön kiinni lyhenee, niin mikäli henkilöt ovat aikuiskoulutustuen turvin osaamistaan työssä ollessaan kehittäneet, he pääsevät oikeasti aidosti nopeammin siihen uuteen työhön käsiksi. Eli tämä on ihan merkityksellinen seikka tuomaan vähän tasapainoa esimerkiksi siihen edellisessä asiakohdassa käsiteltyyn yt-lain menettelyyn.

Eli tällainen näkökanta vielä tähän keskusteluun. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.